

Kampen för erkännande under 1900-talet: demokratis århundrande

---

UNESCO Convention against **Discrimination in Education** (1960),

International Covenant on the Elimination of All Forms of **Racial Discrimination** (1965),

International Covenant on **Economic Social and Cultural Rights** (1966),

Convention on the Elimination of All Forms of **Discrimination against Women** (1979),

Convention on **the Rights of the Child** (1989),

International Convention on the Protection of the **Rights of All Migrant Workers and Members of their families** (1990)

Convention on the Rights of **Persons with Disabilities** (2006)

- Lång kamp
- Hårt arbete
- Över tid
- Så många
- Lokalt och globalt

För att individer och grupper som **faktiskt ingår** i samhället också ska **erkännas i** samhället.

Salamancadeklarationen – varje barns rätt till utbildning i ett välkomnande samhälle

---

UTBILDNINGSSUPPDRAGET

Varje barns lika rätt till grundläggande utbildning av hög kvalitet utan undantag.

Varje barn är unikt när det gäller förutsättningar, egenskaper, intressen och behov

Utbildning bör utformas för naturliga skillnader eller naturlig mångfald

SAMHÄLLSUPPDRAGET

Barn med särskilda behov bör ges tillgång till reguljära skolor!

- Ett inkluderande skolsystem för att bekämpa diskriminering, marginalisering och uteslutning, och främja ett välkomnande samhälle för alla.
- Ett demokratiskt samhälle där olika individer som ingår i samhället möter varandra till vardags, och där barn får gå i skola med kamrater från kvarteret.

Inkluderingsstanken under press 2026

En förskjutning i parollen ”en skola för alla” med betydande konsekvenser.

Anpassade skolformer under lupp

Fyra betydande omständigheter:

- Tillgänglighetens olika ansikten
- Den individburna skoltraditionen
- De formella lösningarnas företräde
- Exkludering som samhällsnorm

1. Likvärdig utbildning – från tillgång till framgång

LIKA TILLGÅNG TILL UTBILDNING

Alla ska ges samma tillgång till utbildning oavsett skillnader.

Skillnader i utfall accepteras som en naturlig följd av egna val, förmåga, ansträngning och andra omständigheter.

LIKA FRAMGÅNG I UTBILDNING

Alla ska nå samma likvärdiga resultat i så stor utsträckning som det är möjligt givet.

Skillnader i utfall ska utjämnas genom att kompensera för skillnader att tillgodogöra sig utbildningen.

1. Likvärdig utbildning är inte vad den en gång var

EN AVGÖRANDE FÖRFLYTTNING

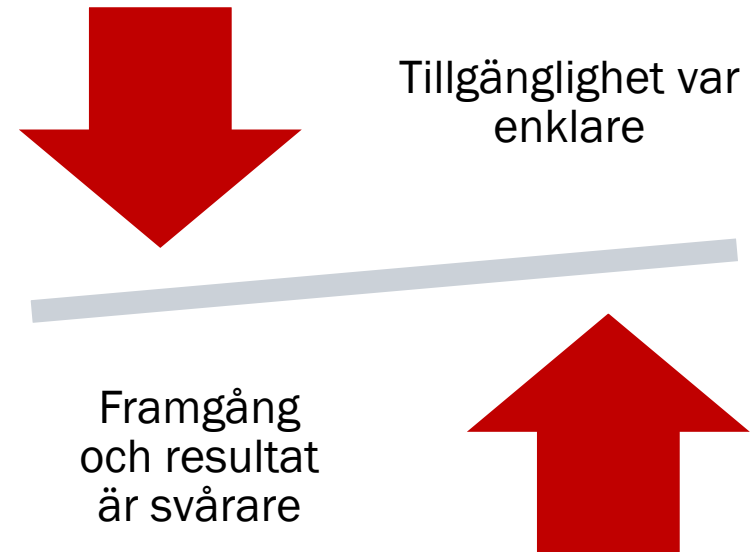
INKLUDERINGSNORMEN HAR ÄNDRATS

Från **'en skola för alla'**

...till **'skolframgång för alla'**

Från **tillgänglighet...**

... **till utbildningsresultat**

Anpassade skolformer under lupp

VAD FUNGERAR VÄL

Trygghet och goda relationer

Elevkännedom och omsorg

Välvilja och vilja att anpassa

Gemenskap där alla får vara med.

VAD SOM FUNGERAR MINDRE VÄL

Att göra undervisningen tillgänglig kommer i konflikt med att göra den utvecklande.

Skydda elever från överkrav → underutmaning.

Undervisningen blir individburen

Den skicklige läraren snarare än den gemensamma kapaciteteten

Stödinsatser med god intention utan samordning

Anpassade skolformer under lupp

Utmaningen är inte att välja mellan omsorg och lärande. Utmaningen är att organisera för båda och två ansikten av tillgänglighet.

Det räcker inte att enskilda medarbetare vill väl. Anpassade skolformer behöver gemensam kapacitet för att kunna väl – tillsammans.

Fyra betydande omständigheter att ta på allvar.

Fyra betydande omständigheter: Tillgänglighetens olika ansikten.

DEN LÅGA ANSTRÄNGNINGENS LOGIK

Anpassa skolor till funktionsförmåga och särskilt i offentlig utbildning som rättighet

Att eliminera funktionsnedsättningens konsekvenser:

1. Tillgänglighet genom design för olikheter.
2. Att undvika att göra barn till problem eller börda.

LÄRANDETS OCH UTVECKLINGENS LOGIK

Enkel tillgång, minimal fysisk, kognitiv och sociala ansträngning är inte skolans uppgift och verksamhet.

Likvärdig utbildning förutsätter fortlöpande utveckling och lärande men framförallt:

BALANS MELLAN TILLGÄNGLIGHETENS OLIKA ANSIKTEN

Fyra betydande omständigheter: Den individburna skolans otillräcklighet

---

Minimalt samarbete mellan individer i organisationen:

- stark tradition av **arbetsdelning och specialisering**
- **tunn org. infrastruktur** och **individuell fortbildning,**
- ofta sammanblandning mellan **karriärutveckling och skolutveckling,**
- tillit till **individuell förmåga** bland yrkesverksamma.

Den individburna skoltraditionen försvårar arbete med svårbemästrade utmaningar som ingen klarar var för sig

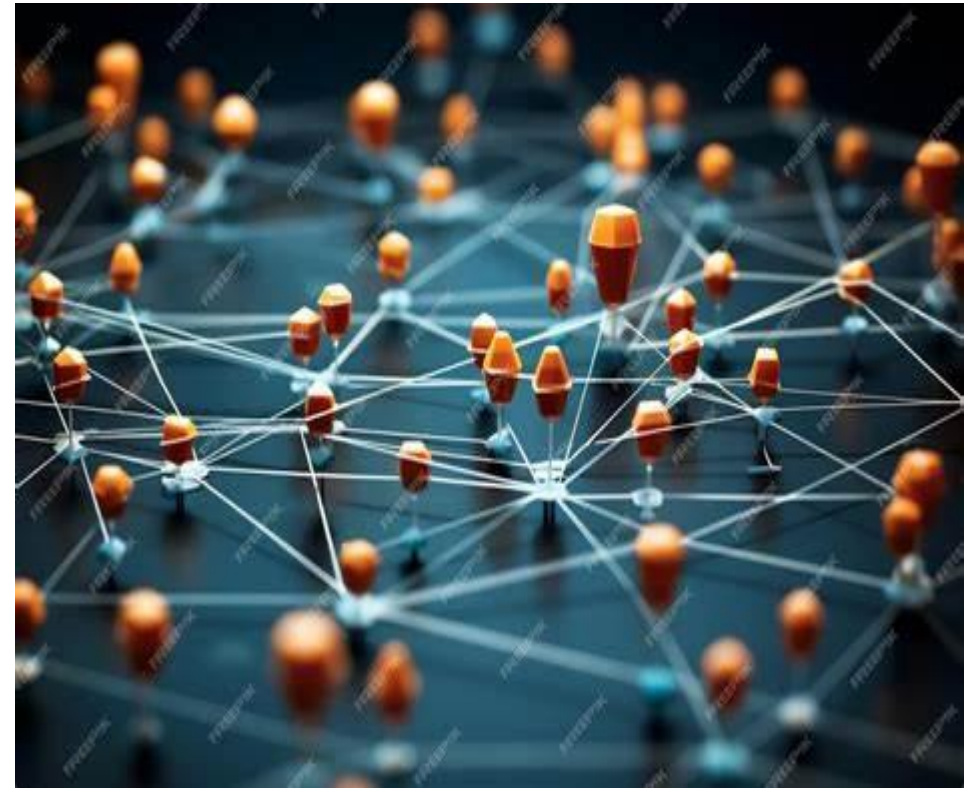

Fyra betydande omständigheter: Den individburna skolans otillräcklighet

---

Vikten av att bygga upp **gemensam kapacitet** för gemensamt arbete med uppgiften.

- **Balanserar arbetsdelning och specialisering** med..
- **fler arenor och forum** som stödjer vardagligt arbete, verksamhetsutveckling och kollektivt lärande,
- där **medarbetares lärande inte enbart sker individuellt** utan också fortlöpande med kollegor i relation till reella utmaningar.
- Samarbete med **externa aktörer** för att stärka kapacitet.

Fyra betydande omständigheter: De formella lösningarnas företräde

---

ATT GÖRA ADMINISTRATIVT RÄTT

Stöd finns för att regelverket kräver det

Dokumentation blir viktigt för formell ansvarsutkrävning.

Lärare bryr sig, men det formella räknas.

Illusoriskt stöd som ser bra ut på pappret men som sällan träffar elevens behov och verklighet (Rojas, 2026)

ATT GÖRA PEDAGOGISKT GOTT

Stöd fungerar när det:

- länkas till elevers faktiska behov
- är integrerat i ordinarie undervisning
- bygger på goda relationer och kontinuitet
- fortlöpande samordnas mellan olika yrkesutövare med relevant kompetens tex lärare, specped och EHT (Rojas, 2026).

Fyra betydande omständigheter: Exkludering som ny samhällsnorm

---

EN SKOLA FÖR ALLA

Från **'en skola för alla'**

...till **'skolframgång för
alla'**

ETT SAMHÄLLE SOM INTE VÄLKOMNAR ALLA

När vi ser allt flera tecken på att:

Flerspråkighet ses som en samhällsrisk

Att allt fler särlösningar förespråkas

Att föreställda majoritetens intressen ska skyddas

Att allt fler vill slippa beblanda sig med de annorlunda

Bör vi minnas det demokratiska arv och den över ett sekel långa kamp för erkännande vi har att förvalta.

